

165 років

від дня народження професора
Миколи Миколайовича ЛАНГЕ
(1858 – 1921)

Микола Миколайович Ланге – практик та теоретик педагогіки, професор, психолог, громадський діяч. Увійшов у світову психологію як автор моторної теорії уваги.

Народився в Петербурзі – 12 (24) березня 1858 р. в сім'ї професора Військово-юридичної академії.

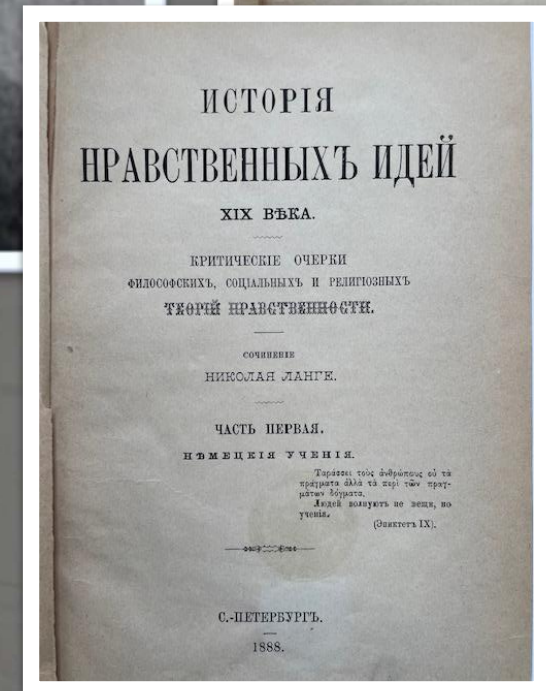
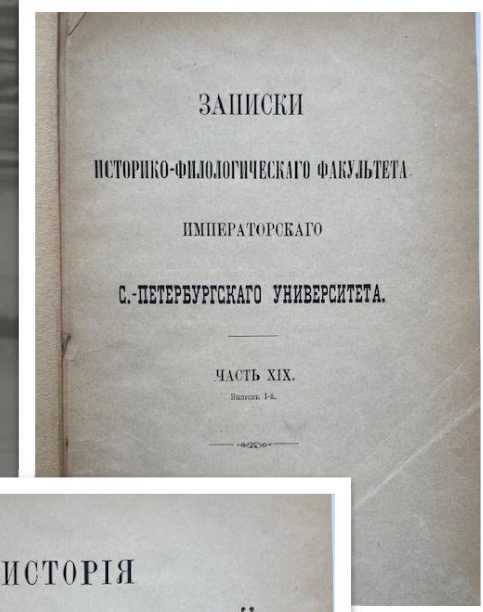

Закінчивши із золотою медаллю гімназію, у 1878 р. вступив на історико-філологічний факультет Петербурзького університету.

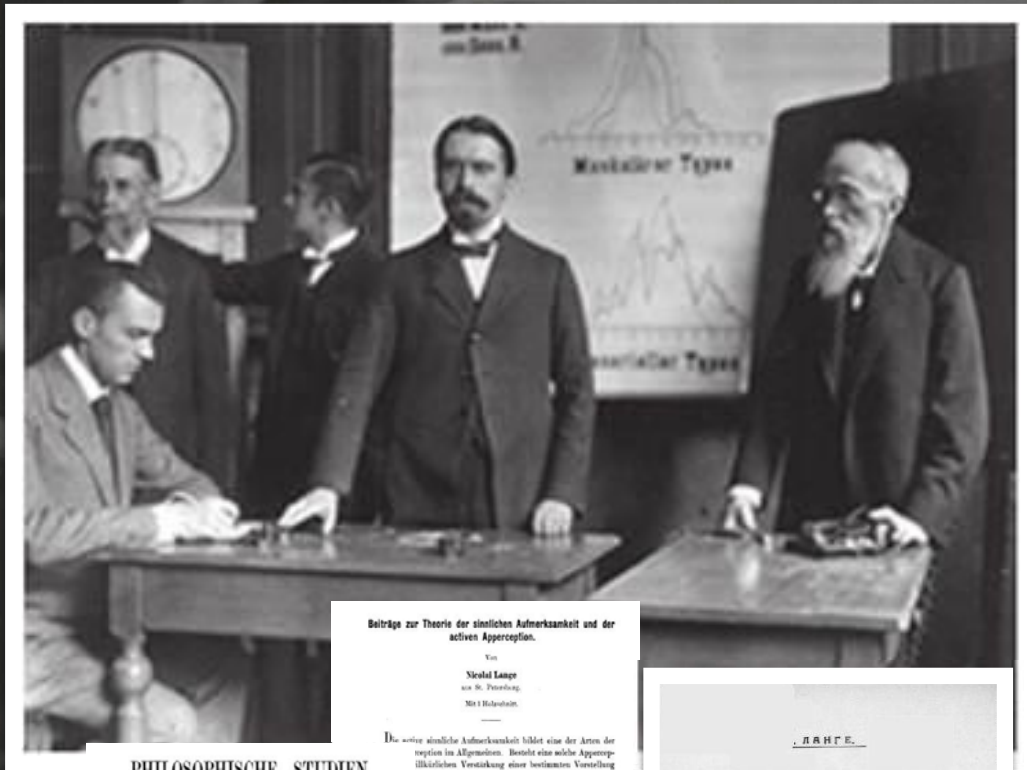

Після закінчення історико-філологічного факультету Ланге залишився в університеті при кафедрі філософії. Цьому сприяло те, що вже на четвертому курсі він був удостоєний університетської золотої медалі за блискучу роботу «Вчення Лейбніца і його полеміка з Локком».

У 1883 р. направлений на стажування в Німеччину й Францію. Тут він продовжив свої історико-філософські студії, підсумком яких стала дисертація «Історія моральних ідей XIX століття» – за неї він у травні 1888 р. здобув звання магістра філософії.

Ланге Н. Н. История нравственных идей XIX в. : критические очерки философских, социологических и религиозных теорий нравственности / Н. Н. Ланге. – СПб. : Тип. Безобразова и К°, 1888. – Ч. 1. : Немецкие учения. – 275 с. – (Записки истор.-филолог. ф-та имп. С.-Петербургского у-та. – 1888. – Ч. 19, вып. 1). Шифр : 21-а/122

Beiträge zur Theorie der sinnlichen Aufmerksamkeit und der activen Apperception.
 Von
 Nicolai Lange
 aus N. Preusslag.
 Mit 1 Holzschnitt.

Die sinnliche Aufmerksamkeit bildet eine der Arten der Perception im Allgemeinen. Besteht eine solche Apperception in der Verknüpfung einer bestimmten Vorstellung mit einer bestimmten Vorstellung, so ist die sinnliche Aufmerksamkeit eine Verknüpfung der beiden Vorstellungen, durch welcher Verstärkung anhebt, so dass man ihn zum ganz allgemeinen Sinne nehmen. Erfahrungsgemäß ist die Vorstellung eine bestimmte Stelle in unserem Bewusstsein nach ihrer eigenen, so zu sagen objektiven Interessen; so bezieht z. B. ein stärkeres Geräusch mehr als ein schwächeres auf gewisse Schichten mehr als ein schwächeres auf gewisse Schichten. Oder die Stelle, die in unserem Bewusstsein einnimmt, wird nicht durch Inhalt, sondern durch etwas anderes bestimmt, was wir in Zustand unserer Aufmerksamkeit nennen. Diese sind beiden eine mehrwellige und bis jetzt wenig begünstigt, die Vorstellungen zu verstärken, und von diesem gewissen Grade von dem Wechsel der Verhältnisse ist die Vorstellungen zu befragen. Dank dieser Fähigkeit sind die beiden Empfindungen deutlicher aufeinander die stärksten verknüpfen.

PHILOSOPHISCHE STUDIEN
 HERAUSGEBEN
 VON
 WILHELM WUNDT.
 VIERTE BAND.
 MIT 3 TAFELN UND 12 HOLZSCHNITTEN.
 LEIPZIG
 VERLAG VON WILHELM ENGELMANN
 1883.

ЛАНГЕ.
 ТЕОРИЯ В. ВУНДТА
 О
 НАЧАЛЪ МИФА.
 (Критическія замѣтки).
 ОДЕССА.
 „Славянскій типогр. Е. Хрисоголосъ, уланъ Князьдана, г. № 8.
 1912.

Фактично М. Ланге використав це відрядження для експериментально-психологічної роботи в лабораторії В. Вундта. У цій лабораторії психолог провів самостійне дослідження коливань уваги та вивів моторну теорію уваги, що викликала велику цікавість громадськості. Вихідною основою цієї теорії була мимовільна поведінка організму. Моторна теорія уваги Ланге зробила його широковідомим на Заході. Публікація, у якій цю теорію було викладено, здобула високий індекс цитування. Оpubліковано її німецькою мовою в журналі «Philosophische Studien». Ця наукова праця узагальнювала результати експериментів, проведених Ланге в лабораторії «батька експериментальної психології» В. Вундта.

Lange N. Beiträge zur Theorie der sinnlichen Aufmerksamkeit und der activen Apperception / N. Lange // Philosophische studien. – Leipzig : W. Engelmann, 1883. – Bd. 4. – P. 390 – 422.
 Шифр 16/87

Ланге Н. Н. Теория В. Вундта о начале мифа: критические заметки / Н. Н. Ланге. – Одесса : Славян. тип. Е. Хрисоголос, 1912. – 20 с.
 Шифр : 54/139

У 1893 р. Ланге узагальнив результати своїх досліджень, представивши їх в книзі : *«Психологические исследования. Закон перцепции. Теория волевого внимания»*.

В 1894 г. Н. Н. Ланге захистив докторську дисертацію на цю ж тему. Ця праця Ланге ознаменувала початок відкритої боротьби за утвердження експериментального методу у вітчизняній психології.

Здобувши диплом доктора філософії, а потім і звання екстраординарного професора, Ланге перейшов від загальних міркувань про необхідність організації самостійних психологічних лабораторій до реалізації цього проекту в стінах Новоросійського університету.

Ланге Н. Н. Психологические исследования. Закон перцепции. Теория волевого внимания / Н. Н. Ланге. – Одесса, 1893. – 296 с.

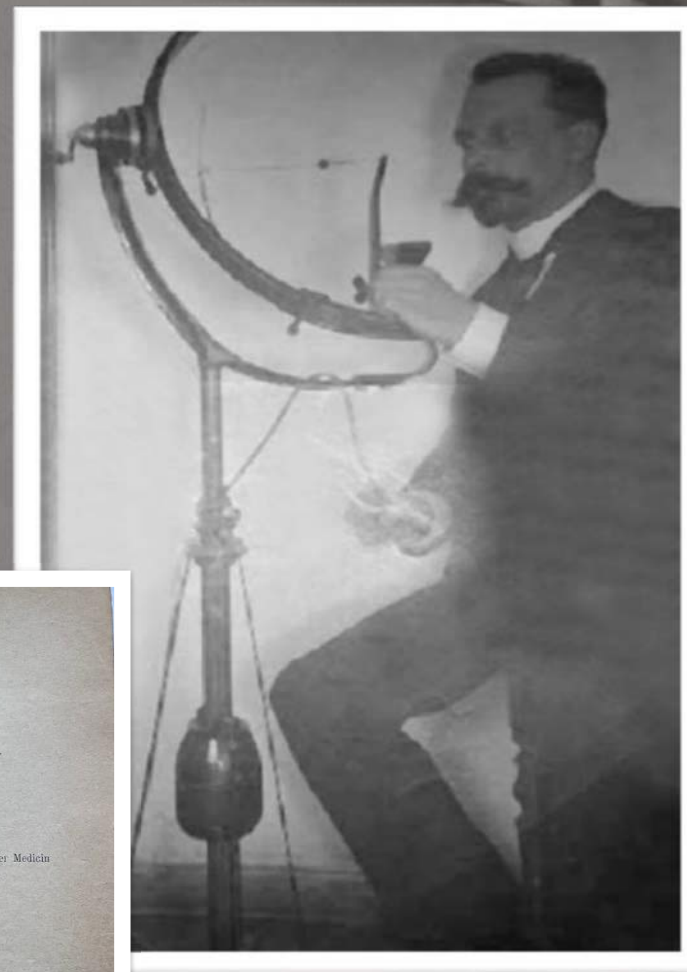
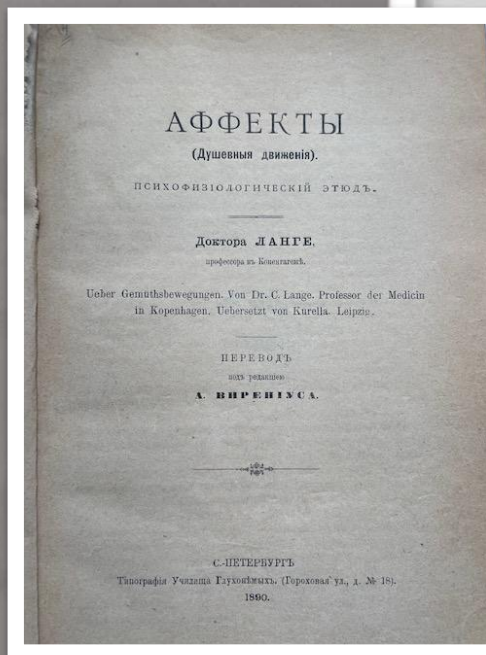
Шифр : 14/267

Поряд з читанням лекцій Ланге працював у фізіологічній лабораторії П. А. Спіро з учнями послідовника І. М. Сеченова. Тут він продовжив розпочаті за кордоном експерименти. В одному з листів дружині вчений повідомляв, що для завершення дослідів про відчуття руху йому потрібні були деякі інструменти. Він знайшов їх у лабораторії Спіро, який відвів Ланге окрему кімнату, що стала незабаром «кабінетом експериментальної психо-логії».

Ланге Н. Н. Аффекты (душевные движения) : психофизический этюд / Н. Н. Ланге ; под ред. А. Вирениуса. – СПб. : Тип. Училища глухонемых, 1890. – 65 с. Шифр : 14/622

Ланге Н. Н. Элементы воли / Н. Н. Ланге. – [Б. м., б. г.] . – 25 с. Шифр : 14/253

М. Ланге за роботою в лабораторії.

У 1892 р. була написана книга «Душа дитини в перші роки життя». На думку М. Ланге, душа людської особистості «на 99 % є продуктом історії та громадськості». Заняття загальною психологією (зокрема, проблемами уваги і сприйняття) Ланге поєднував з вивченням психічного розвитку дітей. Про це йдеться в його невеликій книжці.

*Ланге Н. Н. Душа ребенка в первые годы жизни : две публ. лекции приват-доцента Новорос. ун-та / Н. Н. Ланге. – СПб. : Рус. шк., 1892. – 64 с.
Шифр : 14/251*

М. Ланге на лекції Одеських вищих жіночих курсів

У бібліотеці Одеських вищих жіночих курсів

У листопаді 1888 р. Микола Миколайович Ланге отримав призначення на посаду приват-доцента в Одеський університет на кафедрі філософії. Він викладав більшу частину курсів, що належали до цієї кафедри: вступ до філософії, історію філософії, психологію, історію педагогіки, дидактику. Історію педагогіки й дидактику вчений читав з власної ініціативи, бо надавав їм великого значення в системі тогочасних гуманітарних наук.

Микола Ланге увійшов в історію освіти як фундатор і перший директор Вищих жіночих курсів в Одесі. Спочатку він розробив проект трирічних педагогічних жіночих курсів, які в жовтні 1903 р. почали діяти при гімназії Пашковської. Очоливши ці курси, професор прагнув перетворити їх на вищі, підносячи рівень викладання до університетського. Зусилля Ланге та його колег не були даремними: у 1905 р. жіночі курси з педагогічних перетворилися у вищі.

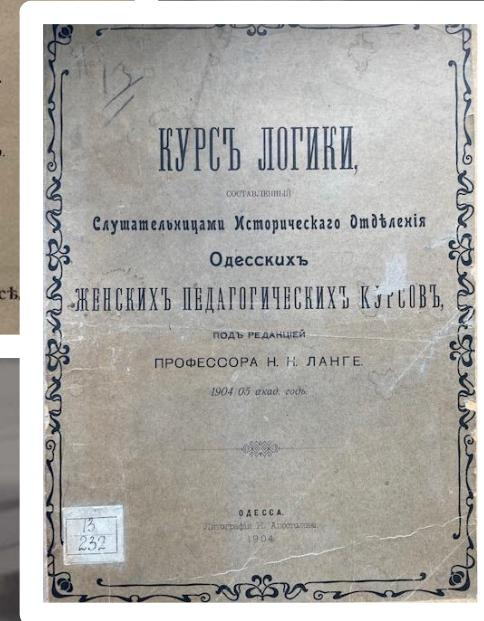

Досить продуктивними були перші роки його роботи. Він видає підручник логіки, згодом відзначений малою золотою медаллю.

Ланге Н. Н. Учебник логики / Н. Н. Ланге. – Одесса : Тип. Располов, 1898. – 237 с.
Шифр : 13/145

Ланге Н. Н. Учебник логики для гимназий и самообразования / Н. Н. Ланге. – 2-е изд, испр. и доп. – Одесса : Козман, 1918. – 178 с.
Шифр : 13/144

Ланге Н. Н. Курс логики, составленный слушательницами исторического отделения Одесских женских педагогических курсов 1904/05 акад. год / Н. Н. Ланге. – Одесса : Литогр. И. Апостолова, 1904. – 72 с.
Шифр : 13/232

Не обмежуючись академічною діяльністю, Ланге жваво відгукувався на суспільні запити. Протягом кількох років він, головуючи в Історико-філологічному товаристві при Одеському університеті, створив при ньому педагогічний відділ, що став центром науково-методичної та громадської роботи вчителів початкової та середньої школи. У березні 1905 р. на одному із засідань відділу Ланге виступив з промовою «У чому має полягати реформа нашої школи». Він критично оцінив систему класичної освіти, засудив бюрократичний режим школи, ратував за скасування цензури, доступність освіти для всіх верств населення.

Ланге Н. Н. В чем должна состоять реформа нашей средней школы? / Н. Н. Ланге // Летопись Ист.-филол. о-ва при имп. Новорос. ун-те. – Б. 2., 1906. – Т. 15. – С. 5-23.

Шифр : 41/47

Активно здійснюючи громадську діяльність, Ланге не переставав бути вченим. Він редагував книжки, писав відгуки на роботи як визнаних вчених, так і студентів-початківців, вів експериментальні й теоретичні дослідження.

Кюльпе О. Современная философия в Германии : характеристика ее главных направлений / О. Кюльпе ; под ред. и с предисл. Н. Н. Ланге. – М. : Ефимов, [1903]. – 137 с.

Шифр : 12/1711, 4012

Ланге Н. Н. Отчет о сочинении «Теории познания Декрата» / Н. Н. Ланге. – Одесса, 1912. – 5 с.

Шифр : 11/477

Ланге Н. Н. Психология / Н. Н. Ланге // Итоги науки в теории и практике / под ред.: М. М. Ковалевского, Н. Морозова. – М. : Мир, 1914. – Т. 8. – 312 с.

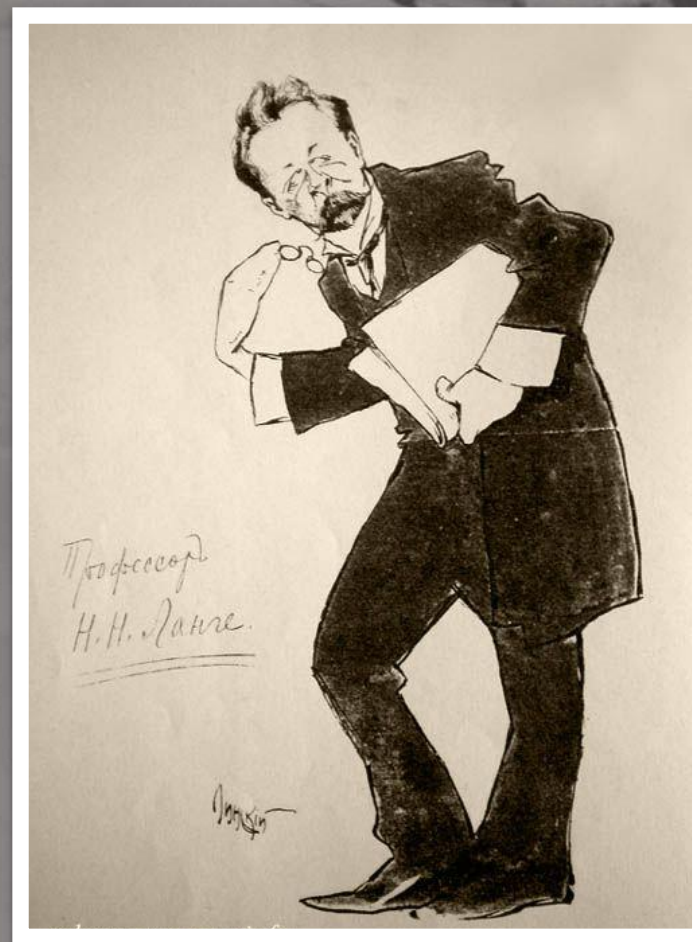
Шифр : Лупанов/152

Мах Э. Познание и заблуждение : очерки по психологии исследования / Э. Мах ; под ред. Н. Ланге. ; пер. с нем. Г. Котляра. – М. : С. Скимунт, 1909. – 471 с.

Шифр : УЁМОВ/4219

Шмидт Б. Философская хрестоматия : пособие для сред. учеб. заведений и для самообразования / Б. Шмид ; под ред. и с предисл. Н. Н. Ланге. – Одесса : Mathesis. – 1907. – 172 с.

Шифр : 12/1330

Н.Н. Ланге. Шарж работы Линского из альбома «Вся Одесса в шаржах»

У 1911 р. Ланге редагував філософський відділ в енциклопедичному словнику «Гранат» і був автором багатьох статей.

Бредли / Н. Н. Ланге // Энцикл. словарь Рус. библиогр. ин-та Грант : в 58 т. / ред.: В. Я. Железнов [и др.]. – 7-е изд. – М. : Бр. А. и И. Гранат и К°, 1911. – Т. 6. – Стб. 522 – 523.

Шифр : 236/78

Бруно Дж. / Н. Н. Ланге // Энцикл. словарь Рус. библиогр. ин-та Грант : в 58 т. / ред.: В. Я. Железнов [и др.]. – 7-е изд. – М. : Бр. А. и И. Гранат и К°, 1911. – Т. 6. – Стб. 627–631.

Шифр : 236/78

Внимание / Н. Н. Ланге // Энцикл. словарь Рус. библиогр. ин-та Грант : в 58 т. / ред.: В. Я. Железнов [и др.]. – 7-е изд. – М. : Бр. А. и И. Гранат и К°, 1912. – Т. 10. – Стб. 477 – 479.

Воля / Н. Н. Ланге // Энцикл. словарь Рус. библиогр. ин-та Грант : в 58 т. / ред.: В. Я. Железнов [и др.]. – 7-е изд. – М. : Бр. А. и И. Гранат и К°, 1912. – Т. 11. – Стб. 204 – 215.

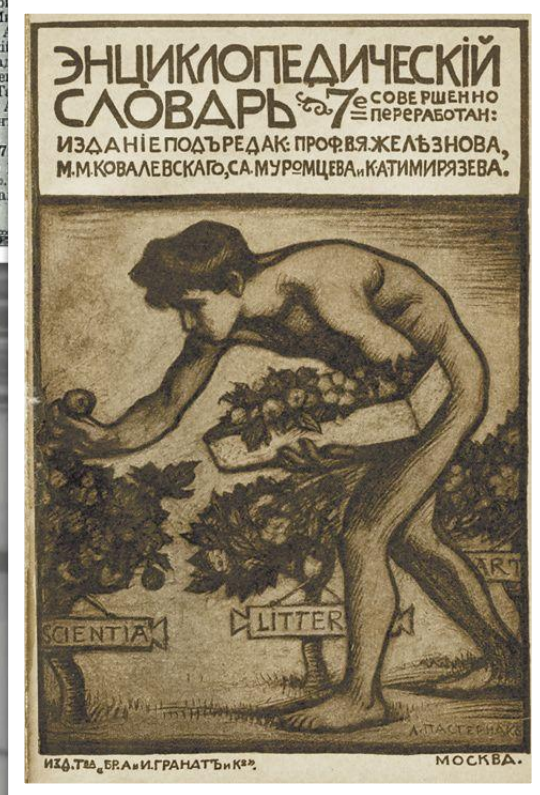
Шифр : 236/78

Гегель / Н. Н. Ланге // Энцикл. словарь Рус. библиогр. ин-та Грант : в 58 т. / ред.: В. Я. Железнов [и др.]. – 7-е изд. – М. : Бр. А. и И. Гранат и К°, 1912. – Т. 13. – Стб. 29– 36.

Шифр : 236/78

Гегель / Н. Н. Ланге // Энцикл. словарь Рус. библиогр. ин-та Грант : в 58 т. / ред.: В. Я. Железнов [и др.]. – 7-е изд. – М. : Бр. А. и И. Гранат и К°, 1912. – Т. 13. – Стб. 29– 36.

Шифр : 236/78

Література про М. М. Ланге :

Гольдин Ф. Л. Прогрессивная педагогическая мысль Юга Украины II пол. XIX – нач. XX столетия : конспект лекцій спецкурса для студентів госуниверситета / Ф. Л. Гольдин ; отв. ред. Л. Д. Драголи. – Одесса : ОГУ імени І. І. Мечнікова, 1965. – 79 с.

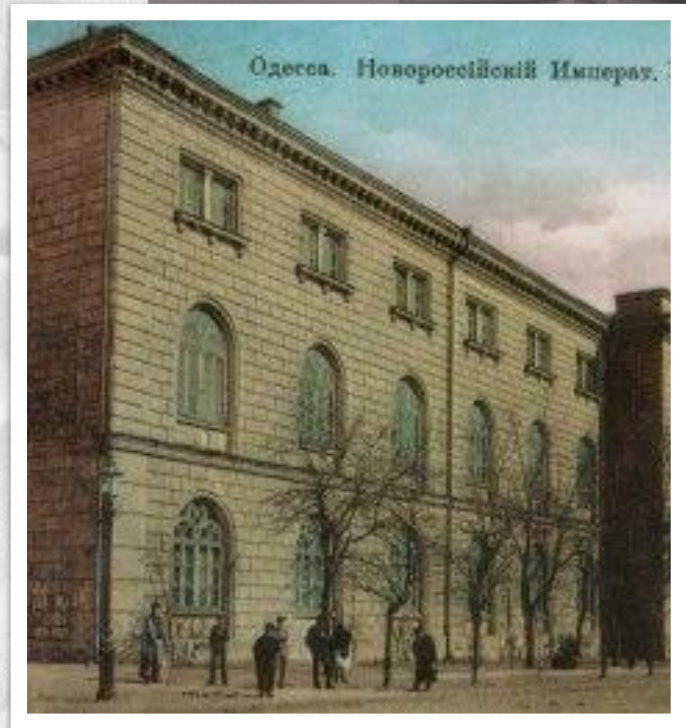
Шифр : ФЕЛЬДМАН/110

Горчакова О. А. Розвиток психолого-педагогічних наук на історико-філологічному факультеті Новоросійського університету / О. А. Горчакова // Записки історичного факультету. – 2005. – Вип. 16. – С. 351-357.

Шифр : 81/1251

Ланге Микола Миколайович : психолог // Букач В. М. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського в особах : біогр. довід. / В. М. Букач. – Одеса : Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського, 2005. – С. 34.

Шифр : 15/10885

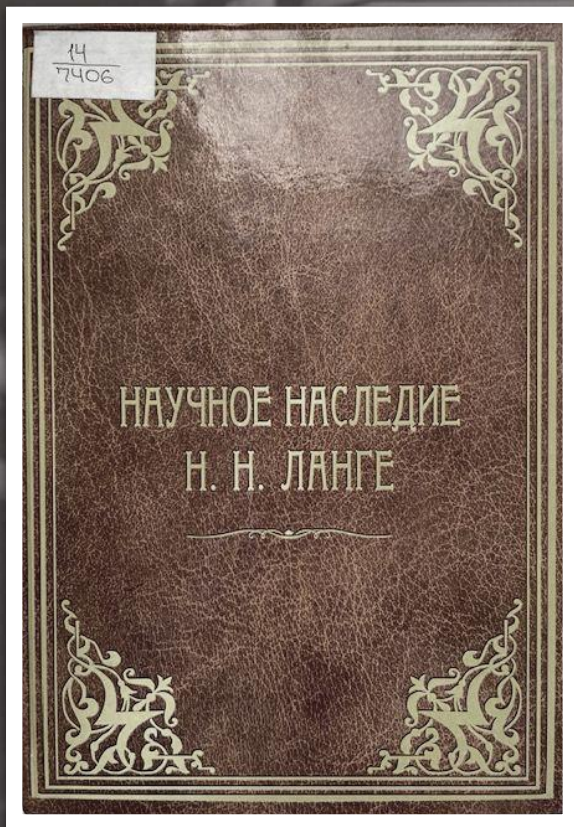
Література про М. М. Ланге :

Элькин, Д. Психологическое наследие Н.Н. Ланге / Д. Элькин, Л. Шапиро. – Одесса : [б. и.], 1941.
Шифр : 14/2953

Акимова Л. Н. Становление и развитие отечественной экспериментальной психологии : (На материале южноукраинского региона) : дис. ... канд. психол. наук / Л. Н. Акимова. – Одесса : Наука, 2001. – 187 с.
Шифр : ДИС/3136

Мурашко О. С. Сторінками рідкісних видань: розвиток психологічної науки в Одеському (Новоросійському) університеті / О. С. Мурашко, В. С. Кочмар // Вісн. Одес. нац. ун-ту. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – 2009. – Т. 14, вип. 19. – С. 37-55.
Шифр : 217/1373

Помер Микола Миколайович Ланге 15 лютого 1921 р. в Одесі, де й похований на старому кладовищі.

У Науковій бібліотеці Одеського національного університету імені І. І. Мечникова зберігається унікальний особистий архів ученого, що становить особливий інтерес для сучасних психологів, істориків, філософів.

Научное наследие Н. Н. Ланге в университетской библиотеке : монография / В. И. Подшивалкина ; авт.-сост. М. В. Алексеенко ; ОНУ имени И. И. Мечникова. – Одесса : Астропринт, 2010. – 352 с.

Шифр : 14/7406, 7407, 7408

На знак поваги пам'яті М. М. Ланге на головному корпусі Одеського університету встановлено меморіальну дошку.